

Tanin Gazetesi

Tanin, II. Meşrutiyet Dönemi'nde İstanbul'da çıkarılmaya başlanan gazetedir. Gazeteyi çıkarma fikri aynı zamanda finansmanını sağlayan İttihat ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umumi üyesi Hüseyin Kâzım (Kadri) tarafından ortaya atılmıştır. *Tanin* ismi ise gazetenin yazı işleri müdürlüğü görevini üstlenen Tevfik Fikret tarafından verilmiştir. Hüseyin Kâzım ve Tevfik Fikret'in bir süre sonra gazeteden ayrılmaları, gazetenin başyazarı olan ve tüm idaresiyle de neredeyse tek başına ilgilenen Hüseyin Cahit (Yalçın)'ın gazetenin imtiyazını devralmasını sağladı. İlk sayısı 1 Ağustos 1908 tarihinde yayımlanan gazete, Hüseyin Cahit'in başyazarlığı altında üç ayrı dönemde ve toplamda 17 yıl boyunca yayın hayatını sürdürdü. İlk dönemde (1 Ağustos 1908- 31 Ekim 1918) 3.550 sayı, ikinci dönemde (14 Ekim 1922- 16 Nisan 1925) 903 sayı ve üçüncü dönemde (30 Ağustos 1943- 14 Kasım 1947) 1.512 sayı yayımlandı.

Gazetenin II. Meşrutiyet'in getirdiği özgürlük atmosferinden faydalanarak yayın yapmaya başladığı yıl İttihat ve Terakkinin İstanbul mebusu olarak meclise giren Hüseyin Cahit, *Tanin*'in zamanla kendisiyle ve Cemiyet ile özdeşleşmesini sağladı. Kamuoyu desteği sağlamak için *Tanin*'in çıkmasını teşvik eden İttihat ve Terakki, *Tanin* sütunlarından yaptığı duyuruda, resmî yayın organı olacak olan *Şûrâ-yı Ümmet* isimli dergi çıkarılıncaya değin, bildirimlerini *Tanin* aracılığıyla duyuracağını ve başka yayın organlarında yayımlanan bildirimlerin Cemiyete ait olmadığını belirtti. Bu durum gazetenin İttihat ve Terakkinin yayın organı olduğu yönünde algı oluşmasına yol açtı. Hüseyin Cahit, daha sonra yayımlanan anılarında *Tanin*'in bağımsız bir gazete olarak çıktığını ve sonuna kadar kendi elinde öyle kaldığını belirtmişse de gazetede çıkan ve İttihat ve Terakkiyi destekleyen yazıları bu ifadeyle çelişmektedir. Hüseyin Cahit'in gazetesinde İttihat ve Terakkinin bazı icraatlarını tenkit etmekten geri durmaması onun ve gazetesinin Cemiyet ile ilişkisine yönelik algıda herhangi bir değişikliğe yol açmadı. Özellikle seçim dönemlerinde Hüseyin Cahit'in İttihat ve Terakki aleyhtarı yazarlarla girdiği ve seçimlerden sonra da devam eden sert tartışmalar, onun Cemiyetin kalemi olarak görülmesine sebep oldu. Partinin gayriresmî yayın organı durumuna gelen *Tanin*, İttihatçılara karşı girişilen 31 Mart Vakası esnasında saldırıya uğramaktan ve yağmalanmaktan kurtulamadı. İsyancıların Hüseyin Cahit'e benzettikleri Lazkiye Mebusu Mehmed Aslan'ı öldürmeleri, kendisine yönelik tepkinin boyutunu ortaya koyuyordu. Hüseyin Cahit ayaklanmadan sonra İstanbul'dan ayrılınca *Tanin*'in de yayını durmuş oldu. Ayaklanma bastırıldıktan sonra yayın hayatını sürdüren, ancak Hüseyin Cahit'in sert eleştirileri sebebiyle İttihat ve Terakki karşıtı hükûmetler tarafından baskıya uğrayan *Tanin* gazetesi 18 Mayıs 1911'de kapatıldı. Hüseyin Cahit bu baskıları aşmak için gazeteyi *Cenin*, *Renin*, *Senin* ve *Hak* gibi isimler altında çıkarmaya devam etmiş, buna rağmen tekrar tekrar kapatma kararıyla karşılaşmıştır. Bir süre sonra *Tanin* ismiyle gazeteyi çıkarabilen Hüseyin Cahit'in kapatma kararlarına karşı benzer isimlerle gazeteyi çıkarma denemeleri devam etti. 30 Ocak 1914 tarihinde ise Cahit, gazetesini İttihat ve Terakkiye devretmek zorunda kaldı. Bu tarihten sonra gazete, İttihat ve Terakkinin resmî yayın organı hâline gelerek Parti ileri gelenlerinin ülkeden ayrılmalarından kısa bir süre öncesine, 31 Ekim 1918 tarihine kadar yayını sürdürdü. *Tanin*, II. Meşrutiyet Dönemi'nin en önemli gazetelerinden biri olmayı başardı. Başmakaleleri kaleme alan Hüseyin Cahit ile birlikte, siyasi ve güncel meselelerle ilgili yazılar kaleme alan Babanzade İsmail Hakkı, İsmail Müştak (Mayakon) ile Muhiddin, Falih Rıfkı (Atay), Ahmed Şerif ve Âsım (Us) gazetede devamlı yazıları yayımlanan yazarlardı. Halide Salih (Halide Edip Adivar), Cenap Şahabettin, Halit Ziya (Uşaklıgil), Cemil Süleyman (Alyanakoğlu), Aka Gündüz ve Fazıl Ahmet (Aykaç) gazetede yazan edebiyatçılar arasındaydı.

İngilizler tarafından Malta'ya sürülen ve sonrasında da Avrupa'ya giden Hüseyin Cahit, 1922 Temmuzunda işgal altındaki İstanbul'a dönerek Ermenice yayımlanan *Ceride-i Şarkiyeye* isimli gazeteyi satın aldı. *Tanin* ismi mimli olduğu

için Renin adını verdiği akşam gazetesini 27 Ekim 1922 tarihinde çıkarmaya başladı. Bir ay sonra da bu gazeteyi sabah gazetesine dönüştürerek Tanin adıyla yayınladı. Tanin 1925 yılına kadar sürecek olan bu ikinci yayın döneminde Ankara tarafından muhalif bir gazete olarak tanımlandı. Bu durum genellikle Hüseyin Cahit'in İttihat ve Terakki'yi yeniden diriltme niyetiyle ilişkilendirilir. Hüseyin Cahit, Ankara hükümetini 1908 devriminin devamı olarak görmek istiyordu ancak Mustafa Kemal Paşa lider olarak İttihatçıların ümitlerinin aksine farklı bir yol haritası tasarlamıştı. Hüseyin Cahit, bu dönemde yayınladığı ilk yazısında Milli Mücadele'nin başarısını yalnızca Mustafa Kemal Paşa'nın kişisel başarısı değil, aynı zamanda silah arkadaşlarının ve Anadolu halkının başarısı olarak gördüğünü belirtir. Bu başarıya yönelik eleştirisinde olduğu gibi iktidarın da tek elde toplanmasına karşıdır. Tanin'in Mustafa Kemal Paşa'nın parti kurmasına ve egemenliğin tek elde toplanmasına olan karşıtlığı, İstanbul'un başkent olması gerektiği yönündeki ısrarı, kişisel özgürlüklerin korunması hususundaki vurgusu bu bağlamda değerlendirilebilir.

Lozan görüşmelerini gazetesi adına izlemeye giden ve ilk başlarda heyeti öven Hüseyin Cahit, bir süre sonra muhtemelen kişisel nedenlerin de etkisiyle İsmet Paşa'ya karşı olumsuz bir tavır takınarak Lozan heyetini suçlayıcı mahiyette yazılar yayınladı. Ağa Han ve Emir Ali'nin hilafet makamının İslam dünyası açısından önemine dair Türk Hükümeti'ne hitaben yazdıkları mektubun 5 Aralık 1923 günü Tanin'de yayımlanması Hüseyin Cahit'in İstiklal Mahkemesi'nde yargılanmasına yol açsa da bu yargılama beraatla neticelendi. Ancak Tanin tutumunu değiştirmede. Diğer muhalif İstanbul basını gibi Tanin de hazırlanmakta olan yeni anayasa tasarısında cumhurbaşkanlığı ile meclis ve parti başkanlıklarının aynı kişide birleşmesine olanak tanıyan maddelerin yer almasını, Mustafa Kemal Paşa'nın diktatörlüğe yönelmesine yol açacağı gerekçesiyle eleştirdi. Hüseyin Cahit, cumhuriyet taraftarı olduğunu belirtmesine rağmen cumhuriyetin ilan ediliş biçimini eleştirenlerden biriydi. O henüz saltanat kaldırıldığı sırada idare şeklinin cumhuriyet olduğunu yazmış ancak Ankara'nın tepkisini çekmişti. Atatürk'ün, Nutuk'ta cumhuriyet sevincine iştirak etmeyenler olarak isim belirtmeden göndermede bulunduğu gazetelerden biri de Tanin oldu. Tanin gazetesinde Lütfi Fikri ve Hüseyin Cahit hilafetin kaldırılmasına karşı çıkararak bu konuda da muhalif bir tutum sergilemiştir. Nutuk'ta bu kez gazete ismi verilerek [Tanin Gazetesi](#) yazarlarının hilafet konusunda öne sürdükleri düşüncelere tepki gösterilir. [Tanin Gazetesi](#)'nin, İsmet Paşa hükümetini sert eleştirisi Nutuk'ta da gazete başyazarına yönelik sert bir cevapla karşılaşır. [Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası](#)'nın İstanbul Teşkilatı'na yönelik arama operasyonunun Tanin'de baskın şeklinde haber yapılması, bu muhalif gazetenin 16 Nisan 1925 tarihinde Takrir-i Sükûn Kanunu'na dayanılarak kapatılmasına, İstiklal Mahkemesi'nde yargılanan Hüseyin Cahit'in de ömür boyu sürgün cezası alarak Çorum'a gönderilmesine yol açtı. Bir buçuk yıl sonra sürgünden dönebilen ve üç kez istiklal Mahkemesi'nde yargılanmış olan Hüseyin Cahit'in Tanin'i çıkarması mümkün olmayınca çeşitli gazete ve dergilerde yazılar kaleme aldı.

Tanin 31 Ağustos 1943 yılında tekrar yayına başladı. Bu üçüncü yayın döneminde gazetede Nazizm, Faşizm, Komünizm, Turancılık ve irtica aleyhtarı yazılar yer aldı. Cahit'in Sertellere yönelik "Kalkın ey ehli vatan, bir vatan cephesine lüzum vardır" isimli yazısı Tan Olayının yaşanmasında etkili oldu. 14 Kasım 1947'de son sayısı yayınlanan Tanin'in yayın hayatına Hüseyin Cahit tarafından son verildi.

Hüseyin BAYARSLAN

KAYNAKÇA

AZMAN, Ayşe, **Türk Basınında Siyasi Bir Gazeteci Hüseyin Cahit Yalçın**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1994.

BENGİ, Hilmi, **Gazeteci, Siyasetçi ve Fikir Adamı Olarak Hüseyin Cahit Yalçın**, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2000.

GAZE, Ahmet Ali, **Hüseyin Cahit (Yalçın) Bey'in Siyasi Hayatı (1908-1913)**, Doktora Tezi, Erzurum 2000.

HUYUGÜZEL, Ömer Faruk, "Tanin", TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt XXXIX, İstanbul 2010, s.565-567.

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK, **Nutuk**, Kaynak Yayınları, İstanbul 2015.

SERTEL, Zekeriya, **Hatırladıklarım**, Remzi Kitabevi, İstanbul 2001.

TOPUZ, Hıfzı, **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2003.

YALÇIN, Hüseyin Cahit, **Siyasal Anılar**, Haz. Rauf Mutluay, (2. Baskı), Türkiye İş Bankası, İstanbul 2000.

YALMAN, Ahmet Emin, **Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim**, (Haz. Erol Şadi Erdinç), Pera Turizm ve Tic. A. Ş., C. II, İstanbul 1997.

YÜKSEL, Nahit, "Tanin (1922-1925)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt XXXIII, Sayı 95, Mayıs 2017, sayfa 1-38.

29/03/2025 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/tanin-gazetesi/?pdf=5953> adresinden erişilmiştir